

Directora: Verónica Ramírez Calise (Coordinadora Lingüística i professora d'Història de l'Art).

Consell de Redacció: M. Àngels Balliu Badia (Coordinadora Pedagògica i professora de Conservació i Restauració de Document Gràfic), Silvia Marín Ortega (professora de Conservació i Restauració de Béns Arqueològics), Miquel Mirambell Abancó (Director de l'ESCRBCC i professor d'Història de l'Art), Adolfo Cardoner Sáiz (alumne de 4t curs de l'especialitat de Conservació i Restauració d'Escultura) i Laura Mateo Beneyto (alumna de 4t curs de l'especialitat de Conservació i Restauració d'Escultura).

Abstracts: Pauline Figuerola.

Disseny gràfic i maquetació: Mauricio O'Brien / Federación de ideas*

Impressió: Novoprint

Disseny Web: Invasionweb

Col·laboradors Web: Eloy Fernández Castillo (alumne de 1r curs comú de Conservació i Restauració) i Enric Pons Somacarrera (alumne de 2n curs comú de Conservació i Restauració).

Publicació Anual

Edició: ESCRBCC (Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya).

C/ Aiguablava, 109-113. 08033- BARCELONA.

Secretari: Joaquim Camps Giralt

Director de l'ESCRBCC: Miquel Mirambell Abancó

Dipòsit legal: B-16094-2002

ISSN: 1579-3613

ISSN electrònic: 2462-3326

Portada/Contraportada: Cianotips, reproduccions sobre paper. *Proyecto de Iglesia parroquial en Fasnía* (obra no realitzada) i *Proyecto de fábrica de tabacos La Mascota*, D. Pisaca, 1929. *Archivo Histórico del COAC. Demarcación de Tenerife, La Gomera y El Hierro* (Fotografies: Katarzyna Zych).

Unicum és una publicació anual sense ànim de lucre que tracta temes relacionats amb la conservació i restauració dels béns culturals, el patrimoni i les disciplines afins; es realitza amb les aportacions de professionals del món de la Conservació-Restauració i del patrimoni, de professors, d'alumnes i d'ex-alumnes de l'ESCRBCC.

Unicum és una revista oberta a totes les opinions, però no es fa responsable dels continguts signats pels respectius autors, que en seran els únics responsables, així com també dels permisos de reproducció dels materials de tercers que continguin.

La revista *Unicum* publicarà articles que siguin originals i inèdits. La presentació d'originals implica la cessió del dret de publicar-los tant en la versió impresa com en l'electrònica. La direcció es reserva el dret d'editar totalment o parcialment qualsevol material enviat.

Avaluadors externs: Abans de l'acceptació definitiva per part del Consell de redacció, els originals seran sotmesos a revisió per part d'experts (peer review), que n'elaboraran un informe escrit.

Si desitgeu col·laborar amb nosaltres, seguieu les normes de publicació que figuren al final de la revista.

O poseu-vos en contacte amb l'ESCRBCC.

c/ Aiguablava, 109-113

08033- Barcelona

Tf: 93 354 69 92

Fax: 93 276 28 27

www.xtec.cat/escrbcc

escrbcc@xtec.cat

<http://unicum.cat>

Amb la certificació pel nivell de qualitat:

Editorial

Amb aquesta nova edició de la revista *Unicum* s'ha concretat el canvi en la direcció editorial i, per tant, s'inicia el meu camí com a directora de la publicació. Espero seguir el camí traçat per Lídia Balust, l'anterior directora de la revista, qui va aconseguir engegar i afermar aquest projecte editorial ja fa més de quinze anys. Sempre tindrà el meu agraïment i el de tot l'equip de la revista per la gran tasca realitzada.

La intenció de l'equip editorial és assumir els objectius definits per Lídia Balust i, per tant, pretenem que la revista *Unicum* sigui un espai obert a la presentació de projectes, idees, propostes, innovacions, tecnologies i metodologies en l'àmbit de la conservació i restauració de béns culturals, entenent aquests últims en la concepció més àmplia del terme; desitgem ser una plataforma de difusió de tots els temes que puguin interessar als professionals de la conservació-restauració, als estudiants (els futurs professionals del sector), així com als lectors compromesos amb el patrimoni cultural. Continuarem treballant per materialitzar en cada número de la revista aquests objectius i seguirem aprofitant les noves eines a la nostra disposició (com la Realitat Augmentada) i les plataformes de difusió *online* (com el repositori RACO); així mateix, seguirem preparant la renovació de continguts i disseny de la nostra pàgina web, de la qual esperem formalitzar la seva presentació a inicis del curs vinent, coincidint amb el 25è aniversari de l'ESCRBCC.

També continuarem fomentant la participació de totes les persones relacionades amb l'ESCRBCC, professors, alumnes i exalumnes, ja que *Unicum* sempre serà una

plataforma a la seva disposició per difondre la seva feina, especialment els treballs finals d'estudis dels quals, des de fa un parell d'anys, publiquem els més destacats de cada especialitat de conservació-restauració de la nostra escola. La formació de futurs professionals és una funció essencial de la nostra revista, ja que *Unicum* va sorgir com a eina didàctica en el si de l'ESCRBCC i des de sempre apostem per la participació dels alumnes tant en la redacció d'articles com en la confecció de cada edició de la nostra revista. Considerem que la seva col·laboració pot ajudar a introduir-los al món de les publicacions especialitzades, a difondre el seu treball i a integrar-los al món professional de la conservació i restauració de béns culturals.

Com en cada número de la revista, la col·laboració dels alumnes i professors de l'escola ha estat imprescindible; gràcies a ells en aquesta nova edició d'*Unicum* presentem vuit articles sobre diferents disciplines i intervencions de conservació i restauració de béns culturals, tant de l'àmbit de l'arqueologia com del document gràfic, l'escultura i la pintura. Esperem que captin l'interès dels nostres lectors i segueixin animant als professionals del sector a participar en la confecció de les pròximes edicions de la nostra revista amb la proposta de nous articles per publicar. Les seves aportacions són les que contribueixen al fet que *Unicum* sigui considerada una publicació de qualitat i la seva confiança en el nostre projecte ens anima a continuar treballant any rere any.

Verónica Ramírez Calise
Directora d'*Unicum*